

SOUTH AFRICA / JUDGMENT

S v Barnard (209/1984) [1986] ZASCA 23 (24 March 1986)

[1986] ZASCA 23

COURT

Supreme Court of Appeal

BEFORE

Jansen, Van Heerden, Nestadt

CASE / FILE NUMBER

209/1984

Source: saflii.org · Research copy typeset by Esheria. Not court-issued or certified.

LL Saak No 209/1984

IN DIE HOOGGEREGSHOF VAN SUID-AFRIKAAPPÈLAFDELING

Insake die appèl van:

MARTHINUS CHRISTOFFEL BARNARD Appellant

teen

DIE STAAT Respondent

CORAM: JANSEN, VAN HEERDEN ARR et

NESTADT WAR

VERHOORDATUM: 17 MAART 1986

LEWERINGSDATUM: 24 MAART 1986

UITSPRAAK

/VAN HEERDEN AR ...

2.

VAN HEERDEN AR:

Die gebeure wat hul in die vroeë oggendure van 17 Februarie 1983 in die omgewing van die Hoogge-regshofgebou in Pietermaritzburg afgespeel het, hor-inner aan 'n tragikomedie. Die een oomblik het wyle Brian James Eudey, 'n jong man in die fleur van sy lewe, nog in 'n gees van uitbundigheid die stadstille rnetterugplowwe van sy voertuig versteur. Die volgende oomblik is hy noodlottig getref deur koeëls uit die pistool van die appellant, 'n konstabel en eweneens 'n jong man. As gevolg van 'n sameloop van omstandighede wat tereg as bizar bestempel kan word, is hy

naamlikweens 'n aaklige vergissing verkeerdelik deur die ap-pellant as 'n terroris aangesien.

Hierdie gebeure het gelei tot die appellantse vervolging in die Natalse Provinsiale Afdeling op 'naanklag van moord. Hy is deur Nienaber R en assessore

/aan ..

3.

aan strafbare manslag skuldig bevind en gevonnisdrie jaar gevangenisstraf, wat voorwaardelik opgeskortis, asook 'n boete van R3 000 of 'n verdere 3 jaar gevangenisstraf. Met verlof van hierdie Hof is dieappèl slegs teen die skuldigbevinding gerig.

Weens die bevinding waartoe ek gekom het, hoefslegs die volgende, bondige weergawe gegee te word vanagtergrondsfeite wat nie in geskil is nie.Twee dae voor die noodlottige gebeure leer dieappellant hoe om sy bakkie te laat terugplof. Hy kaudit doen deur die aansluitingsmeganisme van die voertuigaan en af te draai; altans wanneer dit in beweging is.Omstreeks 2 vm op 17 Februarie ry die oorledene en 'nvriendin in die bakkie in Pietermaritzburg rond, o ain Collegeweg wat voor die Hooggeregshofgebou ("diehof") verby loop. (Collegeweg word Wesstraat maargerieflikheidshalwe verwys ek na dié twee strate as eenstraat met eersgenoemde naam.) Op 'n paar geleenthede

/veroorzaak ...

4.

veroorzaak die bakkie as gevolg van terugploffing knal-geluide. Die dame word afgelaai en die oorledene en'n vriend, ene Currie, durf weer die leë strate aan.Soos voorheen word die bakkie deur die appellant be-stuur. Hulle ry weer in Collegeweg verby die hof,draai kort daarna in Park Drive af en ry 'n paar draaiein die omgewing. Die oorledene draai terug in ParkDrive en hou stil by 'n stopteken by die kruising vanhierdie straat en Collegeweg. Tot dusver het dieoorledene telkens die bakkie laat terugplof. Hy draainou regs in Collegeweg, d w s in die teenoorgestelderigting as wat hy sou moes volg indien hy weer by die hofverby wou ry. Alvorens die bakkie 'n afstand van by-kans 60 meter in Collegeweg beweeg het, word die oorle-dene o a in die kop en die hart getref. Hy sterfonmiddellik.

Die appellant was die aand van 16 Februarie op

patrolliediens. Hy was geklee in 'n uniform en het 'n

/polisiepet ...

5.

polisiepet gedra. Hy was in beheer van 'n voertuigmet 'n tweerigting radio. Saam met hom was konstabelMzila. Omstreeks 2 nm op 17 Februarie het radiobeheerhom meegedeel dat skote by die hof afgevuur was. Kortvantevore is 'n aanval op dié gebou deur terroriste ge-loods en die polisie is gewaarsku dat nog aanslagte ophofgeboue te wagte kon wees. As gevolg van dié berigis die appellant na die hof waar die nagwag hom meege-deel het dat iemand met 'n vuurwapen vanuit 'n sportter-rein op hom geskiet het.

Net daarna hoor die appellant skote weergalm.Hy sien 'n bakkie wat regs draai in Collegeweg en in dierigting van die hof beweeg. Hy hoor weer 'n skoot enmeen dat daar vanuit die bakkie op hom geskiet word.Die voertuig draai links in Park Drive en vir die appel-lant klink dit daarna of 'n klein oorloggie aan die gangis soos die nagstilte die knalgeluide oordra. Dieappellant en Mzila klim daarop in hulle voertuig en gaan

/hou ...

6.

hou stil in Collegeweg ongeveer 40 meter kort van diekruising met Park Drive, d w s aan die hof se kant vandie kruising. Nou klim die appellant uit sy voer-tuig. Hy hoor nog verdere skote uit die omgewing vandie agterkant van die hof en sien 'n voertuig in parkDrive indraai en daarna by die reedsgenoemde stoptekentot stilstand kom. Hy is vas onder die indruk datdaar terroriste in die voertuig is. Volgende op in-sidente wat in geskil is, sien hy die voertuig regsdraai in Collegeweg, d w s weg van sy eie voertuig.Hy vuur eers vier skote na die bande van die bewegendevoertuig. Niks gebeur nie en die bakkie ry voort.Nou mik hy doelbewus na die bestuurder. Hy vuur nog'n aantal skote en drie daarvan tref die oorledene. Dieoorledene sak inmekaar en Currie slaag daarin om diebakkie tot stilstand te bring.

In stryd met die appellant se verwagting wordgeen vuurwapen in of naby die bakkie gevind nie. Maar

/die ...

7.

die koeelgate in die bakkie en die oorledene se lyk isstomme getuienis dat die appellant helaas nooit skotevan 'n vuurwapen (behalwe sy eie) gehoor het nie, maarinderdaad slegs knalgeluide wat nes skote geklink het,en dat hy dus as gevolg van 'n tragiese dwaling die oor-ledene se dood veroorsaak het.

By die verhoor het die appellant hom beroep opdie bepalings van art 49

- (2) van clic Strafproseswet 51 van1977 ("die nuwe wet"). 'n Hele aantal regsaspekte is aandie einde van die verhoor gedebatteer, oa of die bewyslasbetreffende die vereistes van die artikel op die appel-lant gerus het en of art 49 (2) saam met art 49 (1) ge-lees moet word. Die verhoorh.of het ten gunste van dieappellant veronderstel dat eersgenoemde subartikel vierkantig op sy eie bene staan, en dat die respondent moesbewys dat die doodslag nie weens die bepalings daarvan ge-regverdig was nie. Nietemin is bevind dat die respondenthom van

dié bewyslas gekwyt het, maar dat wederregtelik-
/heidsbewussyn ...

8.

heidsbewussyn ontbreek het. Vandaar die skulcligbe-vinding aan strafbare manslag in teenstelling tot moord.

Ek keer later in meer besonderhede terug nadie feitlike bevindings van die verhoorhof. Op hierdie stadium is dit egter dienstig om die veronderstel-lings wat gemaak is nader onder oënskou te neem. Dietweede een lewer geen probleme op nie. In S v Swane-poel 1985 (1) SA 576 (A), het hierdie hof naamlikbeslis dat wanneer 'n beskuldigde van moord of strafbaremanslag aangekla word, en hy hom beroep op die beskerm-ing wat art 49 (2) verleen, hy moet bewys dat aan dievereistes daarvan voldoen is.

Wat die eerste veronderstelling betref, isdit nodig om op die bewoording van die twee subartikelste let. Hulle lees soos volg:

"(1) Indien iemand wat ingevolge hierdie Wetgemagtig is om 'n ander in hegtenis teneem of om met sy inhegtenisneming be-hulpsaam te wees, poog om so 'n persoon

/in ...

9.

in hegtenis te neem en so 'n persoon:

- (a) hom teen die poging verset en nie sonder die aanwending van geweld in hegtenis geneem kan word nie; of (b) vlug wanneer dit duidelik is dat 'n poging gedoen word om hom in hegtenis te neem, of hom teen die poging verset en vlug,

kan die aldus gemagtigde persoon, teneinde die inhegtenisneming uit te voer, die geweld aanwend wat in die omstandig-hede redelikerwys nodig is om die versette bowe te kom of om die betrokke persoonte verhinder om te vlug.

- (2) Waar die betrokke persoon in hegtenis

geneem staan te word weens 'n in Bylae 1bedoelde misdryf of in hegtenis geneemstaan te word op grond daarvan dat hyredelikerwys verdink word so 'n misdryfte gepleeg het, en die persoon wat in-gevolge hierdie Wet gemagtig is om hom in hegtenis te neem of om met sy inhegtenisneming behulpsaam te wees, hom nie op'n ander wyse in hegtenis kan neem of kanverhinder om te vlug as deur hom te doodnie, word die doding geag straffelosedoodslag te wees."

Subartikel 1 slaan op geweld wat nie die dood van'n persoon veroorsaak nie, terwyl die tweede subartikel

/juis ...

10.

juis op doodslag betrekking het. In die onmiddellikevoorganger van art 49, nl art 37 van die Strafproses-wet 56 van 1956 ("die ou wet"), soos ook in art 44 vanWet 31 van 1917, is streng volgens woordlui slegs virdie uitsluiting van strafregtelike aanspreeklikheid tenopsigte van doodslag voorsiening gemaak. Soos BothaAR egter in Macu v Du Toit en 'n Ander 1983 (4) SA 629(A) 640, aangedui het, het daar onsekerheid bestaan oordie trefwydte van art 37 van die ou wet, en meerbepaald oor die vraag of dit in bepaalde gevalle aan-spreeklikheid vir 'n mindere vorm van liggaamsaantastingas doding uitgesluit het. Soos Botha AR tereg aange-toon het, is dit redelik om te aanvaar dat die wetgewerbeoog het om dié onsekerheid uit die weg te ruim deur inart 49 van die nuwe wet twee aparte subartikels vantoepassing te maak op enersyds geweld wat die dood van'n persoon tot gevolg het, en andersyds geweld met 'nandersoortige gevolg, soos bv liggaamlike besering.

/Die ...

11.

Die rede waarom dit goed gevind is om in dienuwe wet sodanige voorsiening te maak, lê voordie hand.Die wetgewer het naamlik beoog dat doodslag onstraf-waardig moet wees slegs ten opsigte van "ernstiger" mis-dade, d w s misdrywe vermeld in die eerste bylae totdie wet. Daar is dus geen rcde om te vermoed nie datdie wetgewer van die vereistes vir 'n geslaagde beroepop die bepalings van art 37 van die ou wet, en wat inart 49 (1) van die nuwe wet beliggaam is, nie ook inge-volge art 49 (2) vir geregverdigde doodslag wou laatgeld nie.Die vraag wat pertinent in hierdie appêl tersprake kom, is of die vereiste van art 49 (1) dat diete gearresteerde persoon moet "vlug wanneer dit duide-lik is dat 'n poging gedoen word om hom in hegtenis teneem", ook van toepassing is vir die doeleindes van art49 (2). Hierdie vraag is bevestigend beantwoord deurBotha AR in sy minderheidsuitspraak in Macu, supra. Hy

/het ...

12.

het sy gevolgtrekking soos volg geformuleer (op pp641-2):

"Ek het reeds daarop gewys hoe die bewoord-

ing van die ou art 37 (1) in die nuwe art49 (2) gewysig is. Die inleidende woordevan art 49 (2):

'Waar die betrokke persoon in hegte-

nis geneem staan te word ...',

verwys klaarblyklik, soos ek reeds gesê het,na die persoon wat genoem word in art 49 (1):dit is 'n persoon ten opsigte van wie 'n pogingaangewend word om hom in hegtenis te neem enwat

'(a) hom teen die poging verset ennie sonder die aanwending vangeweld in hegtenis geneem kanword nie; of

(b) vlug wanneer dit duidelik is dat'n poging gedoen word om hom in hegtenis te neem ...'

(Die verdere woorde 'of hom teen die pogingverset en vlug' behoef geen bespreking nie, omdat dit klaarblyklik slegs beoog om voor-siening te maak vir 'n geval waar die omstan-dighede van sowel para (a) as para (b) aan-wesig is.) Dit is duidelik, volgens mymening, dat die beperkende woorde van para(b), wat 'n voorvereiste daarstel vir die aan-wending van geweld wanneer iemand vlug, ook van krag is by die toepassing van art 49 (2). Dit is waar dat hierdie vertolking neerkom op die aanvaarding van 'n nuwe beperking op diemagtiging van die gebruik van geweld by 'n

/in hegtenisneming ...

13.

in hegtenisneming, wat nie voorheen bestaan het nie, maar so 'n resultaat is myns insiens onvermydelik aan die hand van die nuwe be- wording van die wetsbepalings. Dit sou on- logies wees om die verwysing na 'die betrokke persoon' te lees as 'n verwysing bloot na 'n persoon wat vlug, sonder die bykomende ver- eiste 'wanneer dit duidelik is dat 'n poging gedoen word om hom in hegtenis te neem', net soos daar geen rede is nie om die verwysing na 'n persoon wat hom verset te lees sonder die bykomende gedagte van 'en nie sonder die aanwending van geweld in hegtenis geneem kan word nie'."

Hierdie motivering van Botha AR is nie in stryd met enigiets wat in die meerderheidsuitspraak gesê is nie, en ek vereenselwig my volmondig daarmee. Ek sou egter ook die volgende oorweging opper. In beide die meerderheids- en minderheidsuitsprake is beslis dat die sinsnede (in art 49(1) (b)) "vlug wanneer dit duidelik is dat 'n poging gedoen word om hom in hegtenis te neem" meebring dat dit vir die persoon wat gearresteer staan te word duidelik moet wees dat die gemagtigde poog om hom te arresteer (Macu pp 633 en 644). Hy moet dan vlug met die opset

/om ...

14.

om die poging te fnuik. Indien dié vereistes nie by art 49 (2) betrek sou word nie, sou dit tot die onhoudbare resultaat lei dat mindere vereistes vir reg-verdiging van doodslag geld as vir, sê, 'n ligte graad van verwonding binne die raamwerk van art 49 (1). Derhalwe het die appellant se advokaat in hierdie hoftereg toegegee dat art 49 (2) saam met eersgenoemde subartikel gelees moet word.

Ingevolge art 40 (1) (b) van die nuwe wet kan 'n vredesbeampte iemand sonder lasbrief in hegtenis neem indien hy dié persoon redelikerwyse verdink dat hy'n in die eerste bylae bedoelde misdryf gepleeg het (behalwe een omskrewe misdryf wat nie ter sake is nie). Die appellant was 'n vredesbeampte wat sonder 'n lasbrief opgetree het, en dit staan vas dat hy die insittende van die bakkie verdink het van sodanige misdryf (ter-roristiese bedrywighede binne die raamwerk van wet 74 van 1982). In die lig van die voorgaande kan die

/vereistes ...

15.

vereistes van art 49 (2) wat vir die doeleindes van hierdie appèl ter sake is, nou soos volg getabuleer word:

- (a) Die appellant moes die insittendes redelikerwyse van die pleging van die betrokke misdryf verdink het. (b) Die oorledene (en Currie) moes in hegtenis geneem staan te gewees het. (c) Die oorledene moes bewus gewees het van 'n voorneme van die appellant, wat dus kenbaar ge- maak moes gewees het, om hom in hegtenis te neem. (d) Die oorledene moes met daardie bewussyn gevlug het, dws gepoog het om in hegtenisneming te ont- duik deur ontvlugting. (e) Ten einde uiteindelijke ontvlugting te verhoed moes daar geen uitweg gewees het anders as om die oorledene te dood nie.

/Indien ...

16.

Indien die appellant bewys het dat al vyf vereistes bevredig was, sou hy nie aan enige misdadskuldig bevind kon word nie. Hy sou hom dan met sukses op 'n statutêre regverdigingsgrond kon beroep het omdat hy bewys het dat die doodslag nie onregmatig was nie. Dit volg egter nie dat indien nie aan een of meer van die vereistes voldoen is nie, die appellant wel 'n misdaad gepleeg het nie. Hy is juis nie aanmoord skuldig bevind nie omdat wederregteliksheidsbe-wussyn ontbreek het. Al was die doodslag wederreg-telik, sou die nodige skuldvorm gevolglik aanwesig moes wees ten einde strafregtelike aanspreeklikheid mee te bring. Wat strafbare manslag betref, waar dieskuldvorm nalatigheid is, sou die appellant derhalwenie aldus aanspreeklik gewees het nie "indien hy rede-likerwyse geglo het" dat al die genoemde vereistes be-vredig was. (Ek gebruik die frase in aanhalings-teken as 'n elliptiese maar gerieflike ekwivalent van

/"indien ...

17.

"indien 'n redelike persoon in sy plek sou geglo het".)

In Swanepoel, supra, het die Hoofregter twyfel uitgespreek aangaande die juistheid van 'n betoog dat indien 'n gemagtigde wat 'n persoon wil arres-teer op redelike gronde glo dat laasgenoemde vlug, die persoon dan inderdaad beskou moet word as iemand wat vlug. Dié betoog is egter benader met die oog op dieregverdigingsvereistes van art 49

- (2) en nie met ver-wysing na die skuldvraag nie. Dit kom my dan ook met eerbied voor dat in R v Koning 1953 (3) SA 220 (T) 225, Ramsbottom R betreffende 'n statutêre bepaling soortgelyk aan art 49 nagelaat het om die onderskeid tussen weder-regtelikheids- en skuldvereistes voor oë te hou.

Normaalweg moet die Staat die nodige skuld-vorm bewys. In 'n geval soos die onderhawige meen ekegter dat in die lig van die oorwegings geopper in Swanepoel dit vanself volg. dat die beskuldigde die afwesigheid van skuld met betrekking tot die vereistes

/van ...

18.

van art 49 (2) moet aantoon, altans wat nalatigheidbetref. 'n Beroep op die afwesigheid van skuld inso 'n geval sluit immers onregstreeks 'n beroep op diesubartikel in, sodat die wederregtelikheidsvraag endie skuldvraag grotendeels, en betreffende die al ofnie aanwesigheid van nalatigheid feitlik altyd, in dielig van dieselfde feite beantwoord moet word. Indien die bewyslas onder bespreking op die Staat sou rus, sou die onhoudbare situasie kon ontstaan dat die onusrakende een en dieselfde feitekompleks nou op die be-skuldigde en dan weer op die Staat sou rus. Gestelbyvoorbeeld dat indien XYZ bestaan, dit die afleidingregverdig dat die te gearresteerde persoon gevlug hetom inhegtenisneming te vermy. Gestel voorts dat indie afwesigheid van XYZ dit duidelik is dat 'n redelikepersoon nie sou gedink het dat bedoelde persoon inder-daad gevlug het nie. Ten einde op geregverdigdedoodslag ooreenkomstig art 49 (2) te steun, sou die

/beskuldigde ...19.

beskuldigde XYZ moes bewys. Indien hy hom nie vanhierdie las sou kwyt nie, sou 'n bevinding van onreg-matige doding volg. Maar indien die bewyslas betref-fende skuld met betrekking tot die vereistes van diesubartikel op die Staat sou rus, sou dit daarna op sybeurt die afwesigheid van XYZ moes aantoon ten eindenalatigheid en derhalwe strafregtelike aanspreeklik-heid te bewys!

Soos reeds genoem, het die Hoofregter inSwanepoel dit onnodig gevind om uitsluitel te geeoor die aanvaarbaarheid van 'n betoog dat aan die be-trokke regmatigheidsvereiste van art 49 (2) voldoenword indien die beskuldigde redelikerwyse dink dat diete gearresteerde persoon vlug. Daarna het hy dievolgende gesê (op p 590):

"Ek is gevolglik van mening dat die appellant se beroep op art 49 nie kan slaag nie. Hierdie bevinding maak natuurlik nog nie 'n einde aan die saak nie: dit beteken

/slegs ...

20.

slegs dat die appellant nie geregtig is op die beskerming wat art 49 (2) bied nie. Die Staat moet nog steeds bewys dat hy skuldig is aan moord of aan 'n ander mis- daad waaraan hy by 'n aanklag van moord skuldig bevind kan word." Dit is duidelik, meen ek, dat die Hoofregter

nie die bewyslas betreffende die aan- of afwesigheidvan skuld met betrekking tot die meermaal genoemde ver-eistes in gedagte gehad het nie. In Swanepoelwas die appellant (beskuldigde) se weergawe naamlikdat hy nie sy vuurwapen op die oorledene gerig het toehy die noodlottige skoot afgevuur het nie. Al wat dusin die aangehaalde passasie te kenne gegee is, was datdie Staat skuld moes bewys het in die sin dat die ap-pellant die dood van die oorledene opsetlik of nalatigveroorzaak het. In verband met daardie kwessie wasart 49 (2) nie eens onregstreeks ter sprake nie. Ge-volglik is die passasie geensins in stryd met die ge-volgtrekking waartoe ek hierbo gekom het nie.

/Ek ...

21.

Ek kom dan by die aspekte van die gebeure onmiddellik voor die noodlottige skietery wat in geskil is, en die verhoorhof se bevindings dienaangaande. Die appellant getuig dat nadat hy sy voertuig in Col-legeweg geparkeer en uitgeklim het, hy sy passasieraangesê het om aan die sypaadjiekant van die voertuig te skuil. Hy self het stelling voor die voertuig ingeneem. Die hoofligte daarvan het gebrand, alhoewel dié verdof was, en bowendien was hy feitlik direk onder 'n straatlamp. Toe die bakkie ongeveer 14 - 15 metervanaf die reeds genoemde stopteken was, het hy nog 'n skoot gehoor. Hy het geskrik want hy het geglo daar word op hom gevuur. Hy het dus gekoets. Toe die bakkie by die stopteken stilhou, het hy orent gekom, sy regterhand in die lug gesteek en geskreeu: "Halt, police. Come here." Dit het hy twee keer gedoen. Die bakkie het egter weggetrek en daar het weer 'n skoot weergalm. Hy het onmiddellik op sy knieë

/gesak ...

22.

gesak, sy vuurwapen uit die skede getrek en vier skote op die bakkie se wiele gevuur. Toe die bakkie egtersy draai vanuit Park Drive in Collegeweg voltooi het, het hy na die bestuurder geskiet.

Hierdie weergawe is tot 'n mate deur die getuie van die passasier, Mzila, gestaaf. Hy beaamdat die appellant wel voor hul voertuig gestaan het, sy hand opgelig het en die insittendes van die bakkie beveel het om te stop. Hy sê egter dat die appellant nooit op sy knieë gestaan het nie, en meld dat die appellant se rewolwer op 'n stadium grondwaarts gewys het.

Currie ontken dat die bakkie teruggeplof het nadat dit verby die stopteken beweeg het en sê dat hy geen knalgeluid gehoor het nie voordat die bakkie feitlik sy draai na regs in Collegeweg voltooi het. Daarna was daar wel sodanige geluide wat hom laat dink het dat die bakkie teruggeplof. Uit die oorledene se

/reaksie ...

23.

reaksie was dit vir hom duidelik dat dit ook eersgenoemde se indruk was.

Currie getuig voorts dat terwyl die bakkie by die stopteken stilgestaan het, hy na links in Collegeweg gekyk het om te sien of daar aankomende verkeer was. Hy het 'n geparkeerde voertuig (klaarblyklik dié van die appellant) gesien maar het niemandin of buite die voertuig opgemerk nie. Hy het ook niemand hoor skreeu nie. Hoewel hy van mening was dat die hoofligte van die voertuig nie gebrand het nie, het hy toegegee dat sy indruk moontlik verkeerd kon wees. Die appellant sou egter 'n leuen vertel, aldus sy getuie, indien hy sou sê dat hy voor die geparkeerde voertuig gestaan het.

Die verhoorhof het bevind dat Currie 'n eer-like getuie was maar dat sy getuienis met omsigtigheid benader moet word; hoofsaaklik omdat hy 'n vriend vandie oorledene was, hy tot 'n mate onder die invloed van

/drank ...

24.

drank was en hy "kennelik fouteer" het deur te sê dat die appellant nie buite sy voertuig was nie. Laas-genoemde punt van kritiek is na my mening ongegrond want Currie het nooit betwis dat die appellant uit sy voertuig geklim het nie. Al waaroor hy onvermurfbaar was, was dat die appellant op die tersaakliktydstip nie voor die geparkeerde voertuig gestaan het nie.

Mzila se getuienis moet volgens die oordeel van die verhoorhof met nog groter omsigtigheid benader word. Hy was, aldus die uitspraak, alles behalwe 'n betroubare getuie op wie se waarnemings peil getrek kan word. Ek vind dit egter onnodig om in besonder-hede te verwys na die geregverdigde kritiek wat teensy getuienis uitgespreek is.

Aangaande die appellant is bevind dat hy nie 'n "doelbewuste, leuenagtige" getuie was nie. Daar was egter onbevredigende aspekte in sy getuienis en

25.

die hof se indruk was dat hy soms oordryf het en sy getuienis aangepas het al na gelang dit sy verweerdie beste gepas het. Hoe hierdie indruk te rym is met die eerste bevinding is nie so duidelik nie, tensy die hof van mening was dat die appellant latereerlik, maar verkeerdelik, geglo het dat sekere dinge al of nie gebeur het.

Na ontleding van die getuienis en diawaarskynlikhede het die hof o.a. bevind dat die appellant hom nie so opsigtelik gemaak het as wat hy voor-gegee het nie. Voorts is bevind dat die appellant nie redelikerwyse kon geglo het dat die insittendes van die bakkie terroristiese bedrywighede gepleeg het nie, en ook dat die doodskiet van die oorledene in elk geval nie die enigste wyse was waarop die appellant kon verhoed dat die verdagtes ontvlug nie.

Omdat die verhoorhof ten gunste van die appellant veronderstel het dat art 49 (2) van die

/nuwe ...

26.

nuwe wet as't ware op sy eie bene staan, is geen definitiewe mening uitgespreek aangaande vereistes (c) en (d) hierbo nie. Dit is egter geen twyfel nie dat die oorledene nie bewus was van enige voorneme van die appellant om hom in hegtenis te neem nie, en derhalwe ook nie gevlug het om in hegtenisneming te fnuik nie. Indien die appellant dus nie redelikerwyse gedink het dat die twee vereistes wel bevredig was nie, volg dit dat die appel nie kan slaag nie.

Waarskynlik om bogenoemde rede ontbreek ook'n omlyning deur die verhoorhof van sy bevinding datdie appellant hom nie so opsigtelik gemaak het as wathy voorgegee het nie. Die mate waartoe die appellantwel opsigtelik was, indien enige, is egter van deur-slaggewende belang in die verband onder bespreking.

Soos reeds genoem, sê die appellant dat hyin die gloed van sy motor se hoofligte en 'n oorhoofsestraatlamp voor die geparkeerde voertuig stelling

/ingeneem ...

27.

ingeneem het. Currie het dié voertuig gesien, enindien die appellant wel op die bewuste plek gestaanhet, moes Currie hom gewaar het. Die weergawes vanCurrie en die appellant rakende hierdie aspek is daar-om direk teenstrydig. Na my mening spreek die waar-skynlikhede egter oorweldigend ten gunste van Curriese weergawe.

Die appellant sê dat volgens voorligting wathy as polisieman ontvang het, hy geweet het dat ter-roriste waarskynlik nie geredelik sal oorgee nie enhul weg uit 'n bedreiging van hul vryheid sal probeeroopskiet. Hy sê ook dat hy bedag was op die moontlik-heid dat handgranate na sy geparkeerde voertuig gegooikon word. Hy verkondig voorts dat toe die bakkie bydie stopteken stilhou en hy die reedsgenoemde bevelgeskreeu het, hy besef het dat "daar ... 'n 100% kans[was] dat hulle my daar sou doodskiet", en dat hy geentwyfel hoegenaamd gehad het nie dat "die mense ... [my] /... ...

28.

... gaan afmaai." Nieteenstaande verkondig hy dathy doodsveragkend oop en bloot in 'n helder ligkolstelling ingeneem het! Boonop staan hy aldus metsy pistool in sy skede tot nadat die bakkie vanaf diestopteken wegtrek en is hy dus nie eens in 'n posisieom die verwagte skote op hom in gelyke munt te beant-woord nie.

'n Mens hoef net die essensie van die weer-gawe te konstateer om dit sonder huiwering te verwerp.Dit is inherent onaanvaarbaar. Wat veel meer aan-neemlik is in die lig van Currie se getuienis, is datdie appellant aan die linker voorkant van sy motorweggekreup het ten einde nie vir die vermeende ter-roriste sigbaar te wees nie, en eers begin skiet hetnadat die bakkie in Collegeweg in 'n teenoorgestelderigting begin wegdraai het.

Insoverre Mzila die appellant se wecrgaweonder bespreking steun, moet sy getuienis ook op grond

29.

van die inherente waarskynlikhede verwerp word. Die appellant het egter heel moontlik op 'n stadium voordat hy die bakkie in aantog in Park Drive opgemerk het, voor sy geparkeerde voertuig gestaan, en indien wel, pas dit in by Mzila se getuienis. Laasgenoemde het egter toe gaan wegkruip, was sekerlik vreesbevange, en het in alle waarskynlikheid nie daarna gesien wat gebeur het nie. Dit word bevestig deur die feit dat volgens hom (maar verkeerdelik) i) die bakkie nie by die stopteken stilgehou het nie, en ii) die appellant uit 'n staande posisie geskiet het.

Ek het sterk twyfel of die appellant ooit die beweerde waarskuwingskrete geuiter het, want dit sou volgens sy oortuiging die aandag op hom gevestig en toespervuur op hom gelei het. Maar al het hy dit gedoen, kon hy nie redelikerwyse gedink het dat dit oor 'n afstand van bykans 40 meter hoorbaar sou wees vir die insittendes van die bakkie waarvan die

/enjin ...

30.

enjin geluier het en trouens volgens die appellant met die wegtrek vanaf die stopteken kwaai gewentel het, terwyl hy nie eens waargeneem het of die vensters van die bakkie oop of toe was nie.

Die appellant het dus nie bewys nie dat vereistes (c) en (d) bevredig was, of dat hy redelikerwyse gemeen het dat dit wel die geval was. Derhalwe is hy tereg skuldig bevind en is dit onnodig om die ander vereistes te behandel. Ek kan egter noem dat ek akkoord gaan met die verhoorhof se bevinding dat die appellant nie redelikerwyse die insittendes van die bakkie van terroristiese bedrywighede kon verdink het nie. In dié verband hoef slegs gewys te word op die onaanneemlikheid dat terroriste op die hof sal skiet; sal vertrek en na 'n hele rukkie weer terugkeer om die aanval te hervat; daarna kruis en dwars in die omgewing agter die hof sal ry en 'n oorlog in die klein maak, en dan, met die stellige wete dat die polisie van hul

/bedrywighede ...

31.

bedrywighede verwittig is en hulle naby die toneel moet bevind, ewe getroos en wetsgehoorsaam in die vroeë oggendure by 'n stopteken sal stilhou terwyl daar geen verkeer in Collegeweg in aantog is nie. Meer nog: op die appellant se weergawe van waar en hoe hy voor sy voertuig stelling ingeneem het sou enige redelike persoon in sy plek die stellige verwagting gehad het dat indien die insittendes van die bakkie terroriste was, hulle op hom, wat duidelik as polisieman kenbaar was, sou vuur terwyl die bakkie stilstaande by die stopteken was.

Die appèl word afgewys.

H.J.O. VAN HEERDEN AR

JANSEN AR STEM SAAM NESTADT WAR

Source & reproduction note

Judgment wording, source notices and original paragraph numbers are retained. Esheria supplies the layout and this PDF's page numbers; these are not the source pagination. This is a research copy, not an official or certified court document. Check quotations, citations and publication restrictions against the original source before relying on it.

ORIGINAL SOURCE <https://www.saflii.org/za/cases/ZASCA/1986/23.html>

CASE PAGE <https://chat.esheria.ai/case-law/south-africa/s-v-barnard-unknown-topic-asca-1986>

Prepared on 9 October 2026 · Esheria